

COAC

arquitectes.cat

Publicat a COL·LEGI D'ARQUITECTES DE CATALUNYA (<http://213.151.109.9>)

Inici > Retalls Urbans, estratègia comprovada de creació d'escenaris de vida a l'àrea metropolitana de Bucaramanga, Colòmbia.

© Rodolfo Torres

A l'àrea metropolitana de Bucaramanga, s'han anat implementant estratègies enfocades al

creixement sostenible de les ciutats, d'acord amb la Nova Agenda Urbana la qual estableix una innovadora forma de planificar, gestionar i viure a les ciutats. En aquesta Agenda, destaquen els compromisos de promoure i donar suport al desenvolupament de ciutats més netes, prendre mesures per fer front al canvi climàtic mitjançant la reducció d'emissió de gasos d'efecte hivernacle, millorar la connectivitat, donar suport a iniciatives sostenibles i fomentar la creació d'espais públics segurs, accessibles i ecològics.

De la mateixa manera, en el context regional, el Pla Integral de Desenvolupament Metropolità ? ?digue?m el teu pla?, com a marc estratègic de planificació amb visió metropolitana 2016 - 2026, preveu el Programa MÉS VERD PER A L'ÀREA METROPOLITANA DE BUCARAMANGA que s'orienta a implementar i mantenir en condicions apropiades, l'àrea destinada a zones verdes urbanes com a escenari d'una sana disseminació, generant consciència sobre el valor del paisatge urbà i garantint connectivitat i complementaritat de l'estructura ecològica principal del territori. Així mateix, la Llei 1549 de 2012, pretén enfortir la política colombiana d'educació ambiental i la seva incorporació efectiva en el desenvolupament territorial, a través dels projectes ambientals escolars - PRAE, i els projectes ciutadans i comunitaris d'educació ambiental - PROCEDEIXI; instruments dels quals neix la necessitat d'adequar espais per a la formació ambiental de la ciutadania.

En el marc dels esmentats fonaments, de la competència d'autoritat ambiental urbana i de l'important paper planificador de l'Àrea Metropolitana de Bucaramanga, és de gran importància aprofundir en accions que condueixin a l'assoliment d'aquests compromisos, i específicament en la gestió i generació de espai públic en el qual s'integrin disseny, sostenibilitat i participació ciutadana. D'aquesta manera, sorgeix l'estratègia anomenada **Retalls Urbans** que cerca la creació, regeneració i restitució d'àrees residuals urbanes per a habilitar-les com escenaris de vida comunitària a través de la cultura i l'educació ambiental; perquè cada espai no sigui només un lloc ... sinó una experiència. Una estratègia que fa un any era tot just un esbós, una idea en l'imaginari d'una entitat convençuda de les bondats dels processos arquitectònics integradors de l'espai públic a les dimensions ambiental, social i econòmica de l'Àrea Metropolitana de Bucaramanga.

Un Retall Urbà es concep com un espai públic lliure de barreres físiques, promotor de cohesió social, segur, un escenari de pedagogia i educació ambiental, articulador de projectes comunitaris, que permet la renovació i posada en valor d'espècies endèmiques; i, adaptat al lloc, context, usuari i temps específic. La metodologia emprada per implementar l'estratègia de retalls URBANS, es basa en la PARTICIPACIÓ CIUTADANA sota l'entès que ningú millor que la comunitat del sector que viu dia a dia el seu espai, les seves mancances, les seves expectatives ..., és qui està cridada a protagonitzar la construcció de la seva realitat. Segons Alan Lavel, el territori és una construcció social, política i econòmica el resultat són regions amb característiques humanes, productives, econòmiques, polítiques o socials diferenciades, referida a la base de recursos naturals i característiques geogràfiques naturals en general. És el resultat dinàmic i complex de l'entorn interactuant amb les comunitats que en formen part. D'aquesta manera, els Retalls Urbans construïts amb la participació ciutadana, generen sentit de pertinença i d'identitat; el nom relaciona a la comunitat amb l'espai públic de manera simbòlica en tant s'apodera d'ell, ja que ha impregnat a cadascun dels seus components d'un significat especial. El procés de co-creació (AMB - comunitat) del Retall Urbà s'inicia amb l'elaboració del PROCEDEIXI, el qual conté una anàlisi qualitativa i quantitativa de les condicions urbanístiques, socials i ambientals, relacionada amb la gestió de residus sòlids, espècies de fauna i flora existents, mobilitat, qualitat de l'aire, característiques actuals del recurs hídric, condicions de soroll, sanejament

bàsic, espai públic i instruments de cultura i educació ambiental presents a cada zona, per tal d'aconseguir un panorama integral dels llocs potencials de convertir-se en Retalls Urbans.

És per això que es propicien trobades flexibles i oberts, exercicis de sensibilització i pedagogia que busquen involucrar la comunitat en la discussió de temes pertinents a l'espai públic i la ciutat, el desenvolupament econòmic, la sostenibilitat urbana i la identitat sobre el territori, sempre des d'una perspectiva lúdica, dinàmica, atractiva i propera que motivi els ciutadans i aconseguixi la seva real APROPIACIÓ i IMPLICACIÓ en el procés.

Per aquest motiu es torna imperatiu comunicar, difondre i interactuar amb el ciutadà des de l'inici i durant totes les fases del cicle de vida del projecte, així com fer visible el procés i els resultats a la comunitat en un exercici de retroalimentació on les parts arriben a consensos.

Per a això, l'equip de treball de l'entitat que anomenem taller d'arquitectura, tradueix les propostes tècniques a un llenguatge que tothom pugui comprendre (imatges, referents, llenguatge col·loquial, maquetes, mitjans audiovisuals ...); implementa una metodologia oberta i col·laborativa; propicia trobades in situ, al carrer i amb els veïns; aplica eines i canals de diàleg, difusió i consulta permanent amb tots els actors involucrats; desenvolupa campanyes de comunicació i publicació en pàgina web, xarxes socials i altres mitjans virtuals; escolta, estudia, contextualitza i incorpora efectivament les opinions de la comunitat a cada Retall Urbà en les seves diferents etapes d'execució.

L'anterior agilitza processos, s'acosta al ciutadà, potencia la implicació de la població i dels agents socioeconòmics de l'Àrea Metropolitana de Bucaramanga i facilita la transformació d'idees en projectes d'urbanisme.

Del procés participatiu es deriva un espai on interactuen els actors socials, reflexionen sobre la situació i es planteja el full de ruta que comprèn accions i eines amb les comunitats, entitats públiques i actors representatius de la planificació.

Per la seva naturalesa, el projecte requereix de mecanismes de seguiment i avaluació en el temps que permetin visibilitzar les accions realitzades, analitzar, implementar i / o adaptar les decisions als constants canvis de l'entorn. Per a això es dissenyen i desenvolupen indicadors com els que s'esmenten a continuació, que corresponen a totes les tipologies plantejades de Retalls Urbans i que incorporen les perspectives tècniques, ciutadanes, i dels diferents agents involucrats en l'ordenament territorial:

? Indicador de qualitat espacial i disseny: es refereix a les millores espacials i infraestructurals realitzades, que permeten que la intervenció compti amb un espai de qualitat.

? Indicador de sòl tou i arborització: les tipologies de retalls urbans busquen propiciar un disseny amb vegetació que li dona qualitat a l'espai públic, aporta confort i redueix l'impacte ambiental

? Indicador d'accidentalitat: algunes de les tipologies estan relacionades amb creus i interseccions en vies, de manera que aquest indicador permet verificar si la intervenció aconseguix disminuir la taxa d'accidentalitat del sector.

? Indicador d'apropiació: analitza el nivell de pertinença al Retall Urbà per verificar l'èxit de la intervenció.

En els esdeveniments de lliurament dels Retalls Urbans a la comunitat - qui és el seu

cuidador i amo natural -, hem comprovat la felicitat amb la qual els ciutadans de totes les edats el reben, amb el cor ple de complaença, d'aquest sentiment de rebre el regal que va somiar merèixer per als seus fills, els seus pares i per a si mateix ... : Espais amb disseny modern i funcional, amb zones verdes renovades i propícies per a la trobada amb la natura, amb materials i jocs infantils de la més alta qualitat, amb zones d'estada i mobiliaris com a punt net, contenidors en acer inoxidable, aparcaments de bici, rampes d'accés a persones amb discapacitat i senyalística.

El nivell d'excel·lència i la contribució d'aquest tipus d'obres a preservar i millorar els valors urbans, ambientals, socials i culturals; ha fet que els projectes emmarcats en el Pla de Desenvolupament Municipal: "L'espai públic, la pell de la democràcia" liderats pel taller d'arquitectura pública de l'alcaldia de Bucaramanga, foren guardonats en la biennal nacional d'Arquitectura Colombiana amb el premi Karl Brunner en la categoria disseny urbà i paisatgisme en el mes d'octubre de 2018, així com amb el premi internacional "ciutat per a les persones" en la categoria "Reviure la ciutat" del Govern de la ciutat de Buenos Aires i el Banc Inter americà de Desenvolupament a l'agost de 2018. Aquest taller d'arquitectura que va ser incubat en l'Alcaldia de Bucaramanga a mitjan 2016, va ser codirigit en el seu moment per l'Arquitecte Rodolfo Torres Puyana - actual director de l'Àrea Metropolitana de Bucaramanga - , i coordinat per l'Arquitecte Francisco Jordà Serran.

"Després de concloure amb èxit els primers 10 retalls urbans a l'Àrea Metropolitana de Bucaramanga, podem dir amb orgull i satisfacció que hem convertit espais problema en espais per a la vida"

Rodolfo Torres Puyana. arquitecte. Corresponsal del COAC a Bucaramanga, Colòmbia. Maig 2019.

Amb la col·laboració de AMB: Arquitecte Francisco Eugenio Jordà Serrano, enginyera industrial Sandra Yaneth Parada Hernández

[1]

Tornar

[2]

Copyright@ Col·legi d'Arquitectes de Catalunya : <http://213.151.109.9/ca/mon/retalls-urbans-estrategia-creacio-escenaris-de-vida-bucaramanga>

Links:

[1] <http://213.151.109.9/ca/printpdf/printpdf/18951>

[2] <http://213.151.109.9/ca/javascript%3Ahistory.back%281%29>